

Hội nhập văn hóa và tác động của kinh tế thị trường

PGS. TS. TRẦN TRỌNG ĐĂNG ĐÀN

Cho đến thời điểm cuối năm 2002 này, một vấn đề vẫn đang đặt ra thuộc loại phức tạp nhất đối với VN là chấp nhận giao lưu, hội nhập văn hóa trong sự tác động vô cùng mạnh mẽ của kinh tế thị trường. Nhập vào VN hoặc xuất ra thế giới một sản phẩm văn hóa với tư cách là công cụ để truyền bá tư tưởng, tình cảm, đạo đức, lối sống, nghệ thuật cao đẹp là khác xa, nếu không nói là hoàn toàn khác với việc xuất, nhập một sản phẩm văn hóa mục đích thu lợi nhuận về tiền bạc

Có giao lưu văn hóa là có hội nhập văn hóa. Càng mở rộng giao lưu văn hóa, sự hội nhập văn hóa càng diễn biến sôi động hơn, đồng thời phức tạp hơn. Sự giao lưu được mở toang ra trên toàn bộ các lĩnh vực: kinh tế, chính trị, xã hội, khoa học kỹ thuật... thì sự hội nhập văn hóa càng bội phần sôi động, bội phần phức tạp. Mở toang việc giao lưu mà không định hướng là rất tai hại. Tai hại như, nếu không nói là hơn cả sự bế quan tỏa cảng nữa. Đó là

nói chung về sự hội nhập văn hóa quốc tế vào quốc gia. Nhưng, phạm vi của “hội nhập” không phải chỉ có một chiều. Cùng với sự hội nhập từ quốc tế vào quốc gia luôn luôn có sự hội nhập từ quốc gia vào quốc tế. Lại còn một khía cạnh khác không kém phần quan trọng là sự hội nhập văn hóa quá khứ vào văn hóa hiện đại. Nói cách khác, có sự hội nhập mang tính chất đồng đại gắn chặt với sự hội nhập mang tính chất lịch đại.

Trong hội nhập văn hóa đồng đại luôn có tính chất hai chiều: hội nhập từ quốc tế vào quốc gia và hội nhập từ quốc gia vào quốc tế. Còn trong hội nhập văn hóa lịch đại thì có sự hội nhập từ văn hóa quá khứ của quốc gia vào văn hóa hiện đại của quốc gia; có sự hội nhập từ văn hóa quá khứ của quốc tế vào văn hóa hiện đại của quốc gia; đồng thời có sự hội nhập giữa văn hóa quá khứ của quốc gia vào văn hóa hiện đại của quốc gia; có sự hội nhập giữa văn hóa quá khứ của quốc gia vào văn hóa hiện đại của quốc gia. Trong quá khứ, văn hóa quốc gia và văn hóa quốc tế cũng đã liên tục có những hội nhập qua lại, đồng thời có sự hội nhập chông chéo với văn hóa quá khứ của quá khứ đó nữa...

Vấn đề trước tiên đặt ra chúng ta trong hội nhập văn hóa là chuẩn bị “nội lực” để tiếp nhận sự hội nhập của văn hóa quốc tế vào và để có được những gì gọi là

văn hóa mang bản sắc dân tộc VN mà quốc tế chịu tiếp nhận. Sự chuẩn bị này là mang tính toàn diện, nhưng trước hết là sự chuẩn bị một hệ thống lý luận về thế nào là “văn hóa” và thế nào là “văn hóa VN XHCN”; thế nào là “bản sắc dân tộc” và “bản sắc dân tộc của một VN” với năm mươi tư dân tộc hợp lại là như thế nào, v.v... Mấy năm nay các vấn đề đó đã được nêu ra, đã được thảo luận và đã có được một số kết quả đáng khích lệ, nhưng tôi vẫn cho rằng tầm cỡ của các kết quả đó chưa tương xứng với yêu cầu về mặt lý luận để có thể làm nền tảng cho sự bảo đảm và tính hiệu quả cao. Trong hệ thống lý luận mà ta cần hoàn chỉnh thì lý luận về “định hướng” là đặc biệt quan trọng. Nếu lý luận về định hướng chưa hoàn chỉnh tới một độ tương đối nào đó mà chúng ta cứ mở toang cánh cửa cho hội nhập, cho giao lưu, trong đó có hội nhập, giao lưu văn hóa thì khó có thể tránh khỏi tình trạng hại nhiều hơn là lợi.

Cho đến thời điểm cuối năm 2002 này, một vấn đề vẫn đang đặt ra thuộc loại phức tạp nhất đối với VN là chấp nhận giao lưu, hội nhập văn hóa trong sự tác động vô cùng mạnh mẽ của kinh tế thị trường. Nhập vào VN hoặc xuất ra thế giới một sản phẩm văn hóa với tư cách là công cụ để truyền bá tư tưởng, tình cảm, đạo đức, lối sống, nghệ thuật cao đẹp là khác xa, nếu không nói là hoàn toàn khác với việc xuất, nhập một sản phẩm văn hóa mục đích thu lợi nhuận về tiền bạc. Vấn đề đặt ra vô cùng khó đối với chúng ta vừa qua và có lẽ cái khó ấy còn tiếp tục kéo dài nhiều thập kỷ nữa là chúng ta phải phấn đấu để đạt cho được cả hai. Nghĩa là sản phẩm văn hóa mà chúng ta xuất ra, nhập vào, kể cả các sản phẩm văn hóa ta kế thừa của quá khứ, các sản phẩm văn hóa quá khứ của ta đưa vào để hội nhập với văn hóa hiện đại của thế giới... đều phải vừa là những sản phẩm nhằm thu “lời lãi” cao về mặt truyền bá tư tưởng, tình cảm, đạo đức, lối sống, nghệ thuật... vừa phải thu được lời lãi về mặt tiền bạc đúng theo nghĩa vật chất cụ thể. Ở những nước thật giàu có về kinh tế, người ta có thể vì để thu được kết quả đúng “định hướng” của họ mà họ bỏ ra một số tiền bạc, của cải vật chất cho những sản phẩm văn hóa dù có thể không thu được lời, hoặc thậm chí bị lỗ là về mặt tiền bạc.

(Xem tiếp trang 62)

phải chọn theo tiêu chuẩn.

* Trường: thân, đuôi, mỏ, chân, mí mắt phải dài.

* Đoản: các bộ phận trên ngắn đều. Loại này dễ dạn người hơn nhưng tiến hót không hay bằng "tướng ngũ trường".

Hầu hết Họa mi đều nhất người nên khó thuần. Muốn chim dạn phải nuôi lâu hay nuôi chim con.

Họa mi có giọng hót rất hay:

a. Giọng hồi – tiếng hót đổ dồn từ cao xuống thấp.

b. Giọng đổ – tiếng hót có một độ cao, rung rất đều như tiếng rung cần Violon (mã vĩ).

c. Giọng ngắt – tiếng hót nghẹn ngào – đứt quãng.

Họa mi có tiếng hót khá hay khiến các nhà văn, nhạc sĩ đã đưa tiếng Họa mi vào tác phẩm. Schubert nổi tiếng với bài "Họa mi".

3. Chích chòe

Người ta phân Chích chòe theo sắc lông, sắc đen trắng còn gọi là chia vôi. Loại sắc lông nâu đen khá đẹp, mang vẻ đáng yêu nhân với cái đuôi dài tha thướt.

Loại đen trắng có hình dáng tuy không đẹp bằng loại nâu đen nhưng dễ thuần thục, dễ nuôi.

Tiếng hót Chích chòe than to, vang, đủ các giọng hồi, giọng đổ và hay hót. Giọng than có đủ các cung bậc – cao, thấp và trầm – khi rung như đàn Violon.

Sở dĩ Chích chòe than được xếp vào danh ca là vì tuy giọng hát không dồn dập như họa mi nhưng thanh trong. Chích chòe thường hót suốt ngày. Có lẽ vì vậy mà chích chòe than được xếp vào loại chim hay hót chẳng?

Theo ý chúng tôi thì chích chòe lửa có tiếng hót trong, rất trong, hay nhất là lúc sáng sớm, nhưng có nhược điểm là yếu, khó nuôi, khó ăn. Nó chỉ thích ăn sâu bọ, trứng kiến. Vì thế nên không được ưa chuộng như các thứ chim trên!

4. Thỏ đồng:

Còn gọi là Cu gáy. Chom có màu lông nâu nhạt, con trống có cườm ở cổ. Khi lông cườm xuất hiện là chim bắt đầu hót.

Chim Thỏ đồng có giọng trầm,

từng hồi. Nghe buồn buồn nhất là vào buổi trưa. Để có một cú chim gáy hay người chọn chim có bài về:

Đầu nhỏ, mỏ đỉnh

Cườm nhạt, dỏng quanh

Mình thon bắp chuối

Lông xoay con cúi

Chân ngắn đỡ sẵn

Tiếng vọng hồ âm

Gáy hoài không mệt.

Người ta phân biệt các giọng của Cu gáy:

a. Chu – tiếng gáy rền.

b. Mơ – tiếng gáy như vọng từ xa.

c. Lèo – tiếng gáy "cù" sau cùng kéo dài.

d. Ngắt – tiếng ngắt giữa nhịp: đanh.

e. Dồn – khi đứng trước đối thủ phải gáy dồn, thúc giục.

f. Đảo – gáy rồi, gáy lại – thời gian lâu.

Mỗi loài chim có một tiếng hót riêng, một cách biểu diễn riêng. Vì những tính cách ấy mà chúng được xếp vào danh ca. Thật không ngoa ■

(Tiếp theo trang 50)

Hội nhập văn hóa và

Lại có những nước do kinh tế chậm phát triển nên tuy biết cần sản xuất ra những sản phẩm văn hóa nhằm chủ yếu truyền bá tư tưởng hay, tình cảm đẹp, bản sắc dân tộc đậm đà... nhưng do tiền của không có để bù lỗ cho nên đành chịu bó tay; và trong giao lưu, trong hội nhập văn hóa những nước này đương nhiên chịu phần thua thiệt. VN ta nhất thiết không chịu bó tay, không chịu thua thiệt về mặt hiệu quả tinh thần, đồng thời chúng ta cũng không thể chỉ phí bao cấp cho văn hóa. Nghĩa là phải tiến hành giao lưu văn hóa, hội nhập văn hóa có định hướng với những điều kiện vật chất khiêm tốn mà chúng ta có thể có. Công việc khó khăn này chúng ta tiến hành mấy năm qua với vô số những mắc mứu

và đã thu được nhiều kết quả đáng kể. Vấn đề đặt ra hiện nay ở khía cạnh này là phải phát huy mạnh mẽ những kết quả khiêm tốn vừa qua, vận dụng sức sáng tạo mới để giành những thành tựu mới những thành tựu quyết định thắng lợi của công cuộc xây dựng một nền văn hóa VN có định hướng XHCN vững chắc trong hoàn cảnh mở rộng giao lưu, mở rộng hội nhập. Nhân đây xin được lưu ý vấn đề một điều rằng sự tác động vào văn hóa từ phía kinh tế là rất quan trọng. Điều đó phía chống đối lại đất nước VN XHCN ý thức rất rõ. Cho nên, các tổ chức, các vụ việc, các nhân vật lãnh nhiệm vụ lợi dụng giao lưu, lợi dụng hội nhập văn hóa để thực hiện diễn biến hòa bình đều được tài trợ. Và hoạt động diễn biến hòa bình khi có được tài trợ nhiều, nhất là khi phạm vi hoạt động lan sang cả khía cạnh kinh tế của văn hóa nữa thì tính chất phức tạp sẽ nhân lên gấp bội đối với chúng ta.

Như đã nói ở trên, VN hội nhập với văn hóa thế giới đều phải có định hướng, đồng thời thế giới tiếp nhận văn hóa ta, hội nhập văn hóa vào với ta cũng theo định hướng của họ. Tìm cho được những khía cạnh định hướng đồng hướng để tiếp nhận nhau và luôn luôn phải minh mẫn để nhận biết khía cạnh nào là định hướng trái hướng để loại bỏ nhau, khước từ nhau. Điều này sẽ liên quan tới vô số vấn đề khá phức tạp, nhưng quan trọng và phức tạp nhất là khía cạnh pháp lý trong hoạt động văn hóa, văn nghệ, đặc biệt là pháp lý trong kinh doanh văn hóa, văn nghệ. Sự hình thành từng bước các luật văn hóa của chúng ta trong thời gian qua là những tiến bộ rất đáng mừng, nhưng còn khá xa để đạt được một độ hoàn chỉnh tương đối, từ đó có thể làm cơ sở cho pháp lý - cả công pháp, cả tư pháp - trong cuộc giao lưu hội nhập văn hóa mà chúng ta đang phải đương đầu trong điều kiện và trong sự tác động của kinh tế thị trường ■